

# Párizs mindenkinek

Beszélgetés Virág Judittal  
és Kelen Annával

JANKÓ JUDIT



Virág Judit

A Párizs – Budapest 1890–1960 – Képzőművészeti kapcsolatok *Párizs és Budapest között* című tárlat a Virág Judit Galériában a második felvonása annak a háromrészes kiállítássorozatnak, amely tavaly indult, és elsőként Berlin és Budapest kapcsolatát vizsgálta, majd Rómával fog zárulni jövőre. A 70 évet felölelő tárlatot hosszú kutatómunka eredményeként köz- és magánygyűjteményekből állították össze. Virág Judittal és Kelen Annával beszélgettünk.

**Miért rendez egy magángaléria olyan tárlatot, amilyent a közintézmények szoktak? Miért vállal magára ilyen feladatokat?**

**VIRÁG JUDIT:** Szerелеmből. Szakmai elhivatottságból. Komolyan vesszük a galéria nonprofit tevékenységét, törekszünk rá, hogy valamit vissza is adjuk a közönségünknek. Őrületesen nagy igény is van rá, nem először tapasztalom, milyen örömmel fogadja ezt a nem kis létszámú közönség. Hétfévente lépni nem lehet a galériában. Nem számoljuk, hányan jönnek, mert nincs rá kapacitásunk, de megkockáztatom, majdnem 10 ezren látták a kiállítást két héttel a zárás előtt, és gyakran csak zsiliprendszerrel tudjuk beengedni az érdeklődőket.

A szakmai részét is fontosnak tartjuk, ezért nagy elismerésnek életem meg az MTA Filozófia- és Történettudományok

Osztályának Művészettörténeti Tudományos Bizottsága által nekünk odaítélt Opus Mirabile-díjat, amit a Berlin – Budapest-tárlatért kaptunk. Kereskedelmi galériát először tiszteltek meg ilyen elismeréssel. Ezek a kiállítások olyan összefüggérendszerrel mutatnak meg, és olyan témakörökre irányítják rá a figyelmet, amelyeket ilyen módon még nem dolgoztak fel. Részterületeket kutattak, de a háttérük, a kölcsönhatásuk nincs megírva. Egy ilyen kiállítás nagy feladat, és a szakmai munkán túl komoly adminisztrációt, szervezést és nem utolsósorban jókora anyagi ráfordítást igényel.

**Hogyan reagáltak a múzeumok?**

**V. J.:** Eltérő módon. Nagyon megköszönöm azoknak a múzeumoknak, amelyek szívesen adtak kölcsön műveket, akikkel felhőtlen az együttműködés már hosszú évek óta, és nagyon sajnálom, hogy akadnak olyanok is, akikről hiába kértünk darabokat. Egyébként erre a tárlatra már sokkal több képet adtak kölcsön a múzeumok, mint a Berlin – Budapestre, mivel látták, hogy milyen hiánypótló kiállításra kerülnek a darabok, és azt is, hogy



Kelen Anna

A *Párizs-Budapest* című kiállítás enteriőrje





**VASZARY JÁNOS:** *Párizsi mulató (Mistinguett)*, 1925, olaj, papírlemez, 32,5×50,5 cm  
Magántulajdon

menyire komolyan vesszük ezt a munkát. Szándékosan olyan képeket igyekeztünk kölcsönkérni, amelyek nem az állandó kiállításokon vannak, hanem raktárban. De a képek zömében magángyűjteményekből érkeztek, 80–20 százalék az arány. Intenzív kutatási szakasz és hosszú brainstormingok eredménye a galériában látható, több mint 170 művet felvonultató tárlat. Iskolánként, izmusonként mutatjuk be az alkotásokat, kontextusba helyezve. Szeredi Merse Pál kurátor ötlete volt az ernyős szerkezet, hogy jelöljünk ki nagy témákat, és az alá soroljunk be kisebb alfejezeteket, ez lett aztán a katalógus struktúrája is.

**Ha egy mondatban kellene összefoglalni, mi a fő üzenete a kiállításnak, mit mondana?**

**KELEN ANNA:** Azt akartuk bebizonyítani, hogy ezek a művészek nem epigonként másoltak, nem egyszerűen kiutaztak Párizsba, ahol tanultak valamit, aztán hazajöve pusztán csak alkalmazták az elesett fogásokat. A modern magyar művészet kialakulása, sokszínűsége szorosan összefüggött a művészek utazásaival a korszak művészeti centrumaiba, de bonyolult és többretegű mechanizmusokról van szó. A hazai képzőművészetnek volt egy belső

fejlődése. Művészeti világunk struktúráinak kialakulása gyakran – leegyszerűsítve – francia hatásnak tűnhet, pedig önálló vizuális fejlődés is zajlott a változó magyar viszonyok közepette. A kölcsönhatásokat akartuk megmutatni és azt, hogy igenis ezek az alkotók szerves részét képezték a korabeli nemzetközi művészeti életnek. Czöbel Béla tényleg ott volt Matisse-ékkel együtt a kezdetekkor. Rendszeresen tartok tárlatvezetéseket a kiállításra, és a *Rózsaszín ruhás kislány* című kép előtt mindig elmondom, hogy ez a festmény ott volt azon a kiállításra, abban a teremben amikor a Matisse-ék bemutatkoztak 1905-ben, és ez a festészetet szeretőknak is új információ.

Vagy ott van az 1911-es Salon des Indépendants-kiállítás, ahol a kubisták színre léptek. A szobrász Csáky József is a történelem középpontjában volt, bele is szerkesztettük a katalógusba, hogy a festő, Dénes Valéria unokatestvére, Dénes Zsófia hogyan számolt be erről. Nem volt még olyan kiállítás ezidáig, ahol ezek az információk egybe lettek volna gyűjtve. Mindabból, amit Párizsban a magyar művészek magukba szívtak, önálló, új, saját stílust alakítottak ki. Szeretjük „a magyar vadak” kifejezést használni, de óvatosan kell kezelni, mennyire sorolhatók tisztán a fauve-irányzathoz a magyar festők, hiszen mindegyikük hozzátette a maga stílusát, vagy inkább lefordította azt a saját szuverén művészeti nyelvére.

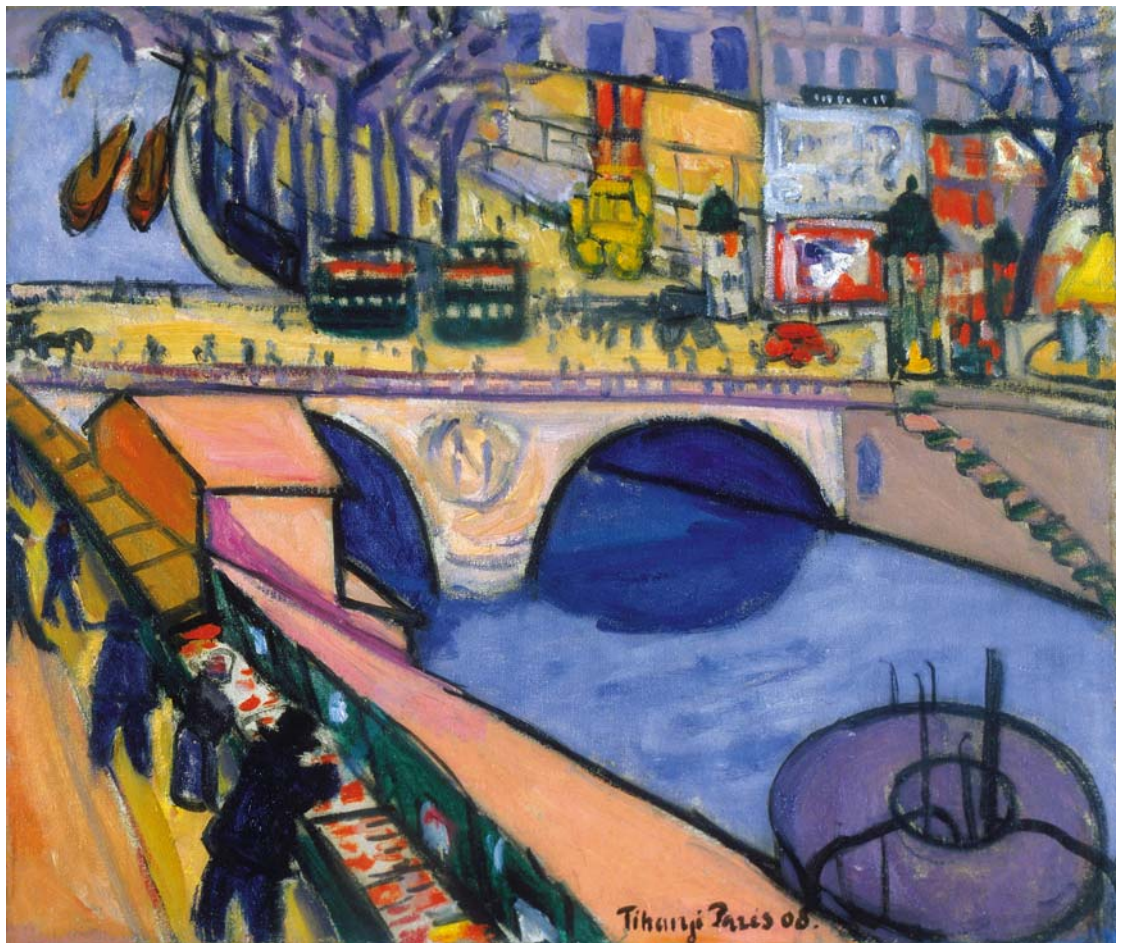
**Meddig tartott az az időszak, amikor egyértelműen Párizs volt a művészeti világ centruma?**

**K. A.:** Nagyon szigorúan véve 1889-től az első világháború végéig, a 20-as években Párizs hegemoniája már megtört, és Berlin is meghatározó, központi helyre vált. A mi tárlatunk most 70 évet vizsgál, a Nabis-k színrelépésétől a fauvizmuson, a kubizmuson és a szürrealizmuson át az absztrakció megszületéséig.

**Nehéz azért ebben a témában újat mutatni. Melyek azok a művek, melyeknek a jelenléte relevánciónak számít?**

**K. A.:** A Magyar Nemzeti Galériától kölcsönözött nagy méretű, *Városi fények* című Vaszary János-festmény a fekete alapon vibráló színekkel mindenképp, hiszen az még az életmű-kiállításra sem szerepelt. A közgyűjteményi rész Szeredi Merse Pálnak köszönhető, aki jól ismeri a múzeumi raktárak anyagát, mi pedig a magángyűjteményekből válogattunk – árveréseink anyagából és a műkereskedelemben felbukkant művekből.





**TIHANYI LAJOS:** *Pont Saint Michel*, 1908, olaj, vászon, 55×65 cm  
Magántulajdon



**PERLROTT-CSABA VILMOS:** *Aktok szabadban*, 1907–1909, olaj, vászon, 114×92 cm  
Magántulajdon, HUNGART © 2017

**Nagyon izgalmas a szoboranyag, számomra felfedezészámba menő nevekkel, mint például Huszár Imréné. A szobrok honnan érkeztek, hiszen a hazai műkereskedelemnek a szobra-szat nem túl erős területe?**

**K. A.:** Fontosnak tartottuk, hogy ne csak festményeket vonultassunk fel, már a Berlin-kiállításon is szerepeltek szobrok, most pedig még hangsúlyosabb a jelenlétük. Két-három magángyűjteményből érkeztek szobrok a kiállításra. Míg a festők többsége néhány év után hazatért, és

ittthon alkotott tovább, a szobrászokra, főleg akik be tudtak kapcsolódni a kubizmusba, az volt a jellemző, hogy beilleszkedtek, Párizsban maradtak, és a francia művészvilág elismert tagjai lettek. Itthon nem annyira ismertek, de külföldön igen. Miklós Gusztáv, Csáky József szervesen benne voltak a kubizmushoz kapcsolódó körben, és minden fontos alkotóval, köztük Léger-vel is jó kapcsolatot ápoltak. Jacques Doucet műgyűjtő és mecénás szalonjában Picasso *Avignoni kisasszonyok* című képe mellett ott voltak egykor Csáky és Miklós Gusztáv szobrai is. A Sotheby's-nél idén október végén árvereztek el egy Csáky-szobrot csaknem egymillió (925 ezer) euróért, egy nagyon hasonló fejet, mint ami nálunk látható. Huszár Imre a 20-as években élt Párizsban, Blattner Géza bábszínházának is tervezett, de nagyon keveset tudunk róla. Nem feldolgozott életmű az övé, de szobraira minden látogatónk rácsodálkozik a tárlatvezetéseken.

**Külön fejezetet szentelnek a katalógusban a női művészeknek, ez is új nézőpont.**

**K. A.:** Párizsban, Budapesttel ellentétben, a 20. század elején már létezett koedukált művészeti képzés, ezért a francia főváros a magyar nőművészek vágyott helyszínévé vált. Szabadabb légköre miatt úgy tűnt, hogy a női alkotók könnyebben érvényesülhetnek ott. A női képzőművészek nagyon alulreprezentáltak a magyar képzőművészeti kánonban, a magunk eszözeivel ezen is változtatnánk.

Kövészai Kalmár Elza szobrai, Kukovetz Nana festményei vagy Prinner Anton Anna művei a párizsi szalonkiállítások rendszeres szereplői voltak. Prinner Anton Anna a 20-as években hagyta el Magyarországot, Párizsba ment, ahol nevet és nemet váltott. Lázadás is volt ebben, és annak felmutatása, hogy férfiként mennyivel könnyebb érvényesülni. Kukovetz Nana 1908-as szegedi kiállításának bevételéből ment Párizsba tanulni, hazatérte után pedig festőiskolát nyitott a lakásában.

De ha már új nézőpontokról beszélünk, azt is fontosnak gondolom, hogy nem hagytuk ki azokat sem, akiknek Párizs „nem jött be”. Megmutatjuk azokat is, akik hazamenekültek, mint Mednyánszky, Gulácsy, Koszta vagy Egyri. Összetett és bonyolult kérdés, ki tudta megvetni a lábát a francia fővárosban, legyen az a szalonok világába beilleszkedő Csók István vagy a francia feleségre is szert tevő Rippl-Rónai, és miért nem szerette Párizst egy cseppet sem Mednyánszky, noha önálló kiállítása is volt, ami sikert aratott. Nem volt neki való. Vaszaryt a bulvárok és a színházak ihlették meg, Mednyánszky Párizs másik arcát, a csavargók és nyomorultak világát látta meg.